

УДК 911.3

Яценко Б.П., Чичкань А.І.

ГЕОГРАФІЧНІ НОМЕНКЛАТУРНІ ТЕРМІНИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ ТА СИСТЕМА АДРЕСАЦІЇ В ЯПОНІЇ

Географічні номенклатурні терміни адміністративно-територіального поділу інтродукувалися в систему географічних назв Японії протягом більш ніж тисячі років. Частина з них прийшла з китайською ієрогліфікою із вже усталеними значеннями географічних місць – населених пунктів, територій різного ієрархічного рівня, стратегічних напрямків-шляхів тощо. До них додалися терміни, що відображали вже японські реалії. На відміну від номенклатурних термінів, що супроводжують фізико-географічні об'єкти (див. на приклад 1.), вони доволі рідко органічно входять в склад топонімів, формуючи нову географічну назву. (Хоч приклади такі є: Хоккайдо, Токайдо, Сікоку, Кокуфу, Бешпу, Хонсю та ін.). Але номенклатурні терміни цього типу відіграють виключно важливу роль в формуванні системи адресації в країні. Ієрархія географічних місць в системі адміністративно-територіального поділу визначає алгоритм формування адреси в більшій мірі, ніж ми звикли бачити це в європейських мовах. Адміністративних одиниць найвищого рівня є в Японії чотири різновиди: ТО, ДО, ФУ, КЕН. КЕН-43. Вони були утворені

під час адміністративної реформи 1872 року після реорганізації старих феодалських володінь і термін КЕН застосований для нових територіальних одиниць приблизно відповідає поняттю «префектура» в європейських країнах. Тоді ж були утворені столичні округи ТО (Токіо) та ФУ (Осака, Кіото). ТО (по кунному читанню міяко) завжди означав «столиця», в назві Кіото (старої столиці країни) він входить в склад топоніма, а при назві Токіо (столиця після революції Мейдзі) він стоїть як номенклатурний термін (Токіо – то). При назвах Осака і Кіото застосовано номенклатурний термін ФУ запозичений із Китаю ще у восьмому столітті, де він означав область 1-го розряду (що відігравала підвищену політичну та економічну роль). Термін ДО теж був запозичений в ранньому середньовіччі при запровадженні на японських теренах китайської системи стратегічних напрямків-доріг. (Ще з тих часів збереглися географічні назви Токайдо, Тосандо - «східна морська дорога», «східна гірська дорога» тощо). Під час вищезазначеної адміністративної реформи він був використаний із дещо іншим функціональним наповненням: острів Едзо, тоді ще мало заселений, став губернаторством Хоккайдо («північна морська дорога»), територією активного господарського освоєння (див. рис. 2). Нині Хоккайдо – єдина територіальна одиниця I-го порядку в Японії поділена на округи – ТЬО, що залишилися з часів піонерного освоєння території. На наступних адміністративних рівнях в кожній префектурі, столичному районі та окрузі на Хоккайдо існує дві адміністративні вертикалі – міського розселення і сільського розселення. (див. рис. 1.).

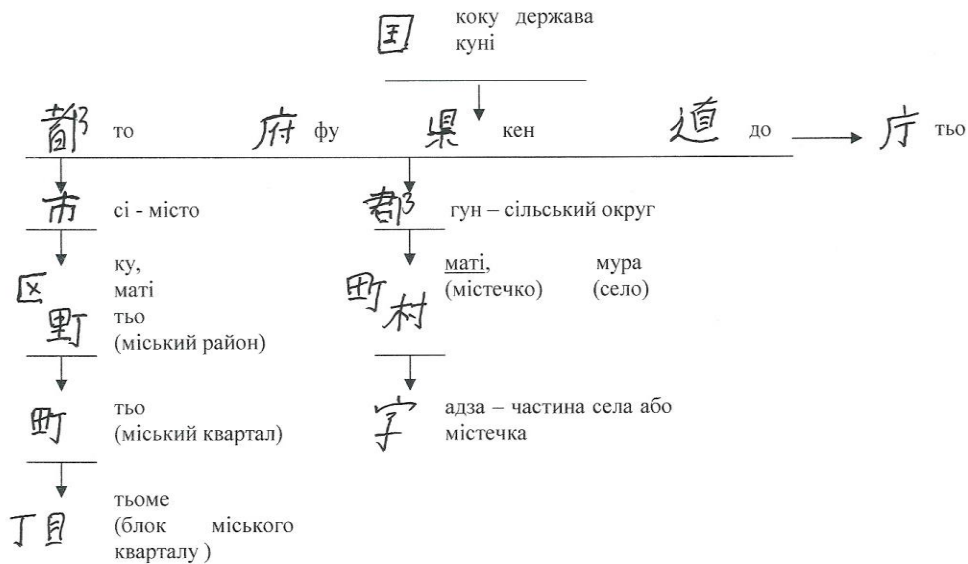

Рис.1. Одиниці адміністративно-територіального поділу Японії

У місті географічні назви районів, округів, кварталів супроводжуються відповідними номенклатурними термінами. Наприклад: Комаба-тьо, Мегуро - ку, Токіо (адреса кампусу, де розташовані гуманітарні факультети Токійського університету). В сільській місцевості номенклатурні терміни супроводжують назву сільського округу (гун) та

містечка (маті) або села (мура). При адресації територіальні блоки нижчих ієрархічних рівнів та номери будинків мають тільки цифрове позначення. Якщо потрібний вам будинок знаходиться в міському кварталі, поділеному на блоки і під блоки, то поштова адреса набуває, наприклад, такого вигляду: 3-5-31 Нісі-Адзабутьо, Мінато-ку, Токіо (адреса посольства України в Японії).

Поштова адреса в Японії складається з назви префектури; назви муніципалітету або великого міста; назви спеціального району, який має статус міста; назви району в місті та трьох номерів: району, блоку, будинку. Тепер звернемо увагу на ряд реалій пов'язаних з «номерною» частиною адреси в Японії. Ситуація перша. Ви знаходитесь на невеликій вулиці і сподіваючись визначити своє місцеположення звертаєтесь до перехожого із запитанням «Яка назва цієї вулиці?». Він трохи здивований і подумавши відповідає: «Це – блок №8, а там – блок №9 району (тьо). Майже по всій Японії невеликі вулиці не мають назв, а блоки мають кожен свою цифру!».

Таким чином людині Заходу важко відразу знайти потрібну адресу. Але тут ви помічаєте ще одну дивну особливість – нумерація будинків вздовж вулиць ведеться не по черзі, а на перший погляд безсистемно. Стоїмо, наприклад, біля вокзалу Уено на розі вулиць з географічними назвами – Сьова-дорі та Асакуса-дорі. За спиною будинки №19 (це наш готель) та 18, на протилежному розі №/№ 3,4 і т.д., рухаємось на південь і вздовж цієї вулиці – знову №19 і 18! Отже нумерація будинків вздовж вулиці не має ніякого відношення до цієї вулиці. Просто в даному разі це номери будинків, що відносяться до сусідніх блоків, відповідно Хігасі Уено №/№ 2,3 і 4.

Справа в тому, що згідно з історичною традицією межами земельної ділянки кожного блоку були прилеглі вулиці або транспортно недоступні перешкоди (річка, полотно залізниці, крутий схил тощо). Нумерація ж будинків формувалася по периметру блоку. То ж цілком природно, коли будинки з сусідніми номерами опиняться на різних вулицях або на одну магістральну вулицю «вийдуть» різні номери будинків блоку. Це ускладнює пошук адреси. Для того, щоб знайти потрібний будинок, часто дають візитки з адресою та детальною картою-орієнтиром, призначаючи найпримітніші сусідні будівлі. Найчастіше гарним орієнтиром слугують кафе, ресторани, магазини тощо.

Протягом століть забудова блоків в містах велася вкрай хаотично. Земельний наділ (а відповідно і будинок) №1 міг з'явитися в одному куті периметра, а №2 – в зовсім протилежному. Відповідно, фасади будівель виходили на зовсім різні вулиці. Далі між ними могли з'явитися №/№ будівель зовсім безсистемно. В сільській місцевості, де, як відомо, розповсюджені т.зв. «шнуркові» системи розселення (вздовж доріг на рівнині або вздовж річкових долин в горах), номери садиб в адза теж формувалися згідно послідовності виділення земельних участків. Тож хаотичність системи адресації там теж присутня.

В другій половині 20-го ст. японці усвідомили необхідність певної стандартизації та підпорядкованості системи адрес.

В принципі, адреса в Японії нині складається з 3 елементів:

1. Назва адміністративного району: префектури, муніципалітету тощо.

2. Назва району: назва району, оточеного дорогами, річками і т.д.

3. Номери блоків та будинку.

Номери блоків формуються згідно:

- Реформи системи земельного кадастру
- Систематичної системи нумерації

1. Реформа системи земельного кадастру

Служба записів актів громадського стану (ЗАГС) при Міністерстві юстиції управляє процесом присвоєння номерів земельним ділянкам та занесення їх у земельний кадастр. ЗАГС також контролює технічні характеристики будівель. В принципі, оскільки реєстраційний номер будівлі такий самий як і номер ділянки, на якій він розташований (винятком може бути будинок на множині ділянок) та система адрес – це не послідовні номери, навіть, якщо номери ділянок розташовані в одному районі Тьо (або Адза в сільській місцевості). Номер іноді має розгалуження (наприклад: 10-1; 15-2), яке виникало в результаті поділу ділянки, такий номер адреси називається «Банті». Оскільки земельний кадастр має більш ніж 100-річну історію, іноді змінюються райони Тьо в місті та адза в сільській місцевості, відбувається перезабудова ділянок і т.п. Це часто призводить до несистематичної та непослідовної структури адрес.

2. Систематична система нумерації

Масштабна забудова території призводить до зменшення послідовності та системності адрес, особливо в міських районах. Це є причиною значної плутанини.

З цієї причини, в 1962р. був створений акт вдосконалення системи нумерації будинків, яка не залежить від системи реєстрації землі (Акт індикації адрес). Ця система індикації адрес спочатку застосовувалась до щільно урбанізованих територій із заплутаною адресацією. Згодом цю систему ідентифікації стали використовувати при реалізації проектів масштабного освоєння землі та землеустрою. Як правило, вона застосовується до частини муніципалітету, а не на весь муніципальний район. Нові індикатори адреси мають вказувати назву об'єкту, його номер, дату реєстрації і т.д. Крім того, закон визначає, що назви Тьо або Адза повинні впроваджуватися при максимальному збереженні географічних назв. Це потрібно для збереження історичних топонімів. (Була навіть додана поправка до акту, про необхідність збереження географічних назв тому що вже були приклади судових розглядів щодо зміни географічної назви в минулому). Акт дозволяє муніципалітету вибирати блок-систему, адрес чи систему, базовану на основі вулиць. Стосовно блоку на основі системи адрес, Гайку (блок) займає кожний невеликий земельний учасник,

будинку може займати і декілька таких відрізків. Можна сказати, що блок-система адрес є певним видом лінійної системи відліку по периметру або вздовж периферійних доріг. Закон також дозволяє використання вуличної системи адрес, однак, тільки окремі муніципалітети її прийняли. Отже, японська система адрес відрізняється від Західної. Вона не на стільки система, послідовна, але важливо, що географічні назви, які мають давню історію зберігаються перебувають у віданні муніципалітетів відповідно до законодавства. В розробленому міжнародному стандарті для адрес, теж вимагається, щоб система адрес та географічні назви були глибоко пов'язані з культурними, історичними, соціальними та правовими системами території країн. А тепер наведемо конкретний приклад орієнтування в японському великому місті. Отож, уявімо, що у вас виникла потреба відвідати посольство України в Японії. (Як відомо, географію можна й не вчити якщо візники є, але цікавіше добратися на своїх, на двох). Адресу ви знаєте, то ж по карті зможете визначити, що квартал Нісі-Адзабу-3 знаходиться на півдорозі між станціями Роппонгі та Хіроо лінії метро «Хібія». На місці лише залишається знайти дорогу до блоку №5 в цьому кварталі. Дивимось по карті кишенькового атласу Токіо або спитайте у полісмена – у них у всіх є атласи Токіо (див. рис.3).

Від станції Роппонгі по неширокій вулиці TV Asahi, залишаючи ліворуч п'ятизірковий готель Grand Hayatt, спускаєтесь або від станції Хіроо по тій же вулиці, залишаючи праворуч супермаркет «Адзабу» (N.B. найкращий в Токіо вибір європейських продовольчих товарів) та парк, піднімаєтесь до будинків 5-го блоку. № 31-й в глибині блоку – невеликий ошатний будинок з синьо-жовтим прапором на фасаді.

Використані джерела:

1. Яценко Б.П. Інтродукція географічних номенклатурних термінів в японській топоніміці. Матеріали конференції по топоніміці. Київський національний університет, - Київ, 2012р. квітень.
2. Яценко Б.П. Географічні назви регіонів Японії як дзеркало еволюції територіальної організації суспільства. XV сходознавчі читання А.Кримського, - Київ, 2011р. с.228-231.
3. Kazuhiko Akeno. Geographical Survey Institute, Ministry of Land, Infrastructure and Transport, Japan. 2008.
4. Bilingual Atlas of Tokyo. Tokyo 2012. p.47
5. Change Request for enhanced admin structure definition capabilities, ISO/TC204/WG3 SWG3.1 XGDF, 2008.